

**Een archeologisch inventariserend
veldonderzoek (IVO) door middel van een
bureau- en booronderzoek op de
Hondsrugstraat te Zuidlaren, gem.
Tynaarlo (Dr.)**

M.C. Blom

ARC-Rapporten 2004-41

Groningen
2 juli 2004
ISSN 1574-6887

1 Inleiding

1.1 Aanleiding voor het onderzoek

Aanleiding voor een archeologisch inventariserend veldonderzoek (IVO) is de geplande nieuwbouw op het perceel Hondsrugstraat 10 te Zuidlaren (Dr.). Na de sloop van een oude schuur op het terrein zullen een aantal appartementen worden gebouwd.

Door realisering van deze nieuwbouwplannen zal het bodemarchief worden verstoord, daarom is door adviesbureau voor milieu, ruimte en water CSO aan Archaeological Research & Consultancy (ARC bv) uit Groningen de opdracht gegeven om een IVO door middel van een bureau- en booronderzoek uit te voeren. Het onderzoek is uitgevoerd door drs. ing. G.J. de Roller en mw. drs. M.C. Blom en vond plaats op 1 juli 2004.

1.2 Ligging van het onderzoeksgebied

Het onderzoeksgebied ligt in het zuidoostelijke gedeelte van het centrum van Zuidlaren. Een overzicht van de onderzoekslocatie is te vinden in bijlage 2.

1.3 Objectgegevens

ARC-Projectcode	2004/108
Provincie	Drenthe
Gemeente	Zuidlaren
Plaats	Tynaarlo
Toponiem	Hondsrugstraat
Kaartblad	12E
Coördinaten	241.900–568.100
Periode	Middeleeuwen
Type object	Dorpskern
Type bodem	Dekzand
Geomorfologie	Dekzandrug/dekzandplateau

1.4 Doel van het onderzoek

Het doel van het bureauonderzoek is om aan de hand van de inventarisatie van beschikbare historische, geologische en archeologische informatie te komen tot een specifieke archeologische verwachting van de onderzoekslocatie. Het doel van het inventariserend booronderzoek en de oppervlaktekartering is om te kijken of de bodemopbouw in het plangebied nog intact is, alsmede het vaststellen van de eventuele aanwezigheid van prehistorische bewoningsresten en de omvang, ligging en aard ervan.

1.5 Werkwijze

Het onderzoek is uitgevoerd conform de eisen en normen zoals gesteld in de Kwaliteitsnorm voor de Nederlandse Archeologie 2.0 (LS01 t/m LS05 en VS03), opgesteld door het ministerie van OC&W. Om de doelstelling te kunnen verwezenlijken zijn op het onderzoeksterrein in totaal 5 boringen gezet ten behoeve van de archeologie (zie bijlage 3). Deze boringen zijn verspreid over het terrein gezet om een juiste, algehele, indruk van de bodemopbouw te kunnen krijgen. De raai-afstand bedraagt 12,5 m en de onderlinge boorafstand bedraagt 15 m, waarbij de boringen verspringend ten opzichte van elkaar zijn gezet. Alle boringen zijn tot op een gemiddelde diepte van 1,80 meter beneden het maaiveld gezet.

De boorkernen zijn zorgvuldig uitgelegd, waarbij de opeenvolgende bodemlagen precies konden worden beschreven en opgemeten. Vervolgens is de bodemopbouw per boring beschreven. Hierbij is ook gelet op de aanwezigheid van archeologische indicatoren zoals aardewerkfragmenten, houtskool, fosfaatvlekken, vuursteen, natuursteen, verbrand leem en bot. Het zand dat in de boorkernen is aangetroffen is gezeefd over een zeef met een maaswijdte van 2 mm.

Voor het boren is gebruik gemaakt van een verlengbare edelmanboor met een diameter van 8 cm. Naast het boren is, voor zover mogelijk, een oppervlaktekartering uitgevoerd, bestaande uit het affopen van het gehele terrein en het inspecteren van allerlei ontsluitingen waaronder molshopen, slootkanten en omgeploegde delen. De vondstzichtbaarheid was slecht aangezien er op het perceel van de boringen 4 en 5 gras staat en het perceel van boring 1 t/m 3 betegeld is.

2 Resultaten

2.1 Bureauonderzoek en geo-archeologische context

De archeologische verwachting van het onderzoeksterrein is volgens de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW 2e generatie) hoog. Dit betekent dat er een hoge trefkans op archeologische resten op het onderzoeksterrein bestaat. Het onderzoeksterrein bevindt zich in het centrum van Zuidlaren.

In het centrale systeem van archeologische waarnemingen in Nederland (Archis) staat de dorpskern van Zuidlaren als monument aangegeven.¹ De hele dorpskern is als monument aangekaart, omdat het een oud esdorp betreft en onder de kern ervan kunnen zich mogelijk sporen van vroegere bewoning bevinden.

Voor de directe omgeving van het onderzoeksterrein leverde het Archis-bestand ook een aantal meldingen en monumenten op. Het betreft hier voornamelijk grafheuvels, daterend vanaf het Laat- Neolithicum² tot in de Bronstijd.³ Verder worden enkele vondsten van fragmenten van aardewerk uit de IJzertijd⁴ en uit de Middeleeuwen,⁵ in de directe omgeving van het onderzoeksterrein, vermeld in het Archis-bestand.

¹CMA-nr: 12E-070.

²Vanaf 2850 v. Chr.

³Van 2000-800 v. Chr.

⁴Van 800-12 v. Chr.

⁵Van 450-1500 n. Chr.

2.2 Bodemopbouw

De bodem bestaat, van onder naar boven, uit:

- Roodbruine keileem vanaf 140 cm beneden het maaiveld
- Licht siltig zand van 120 tot 140 cm beneden het maaiveld
- Verrommelde laag, van 80 tot 120 cm beneden het maaiveld
- Licht lemig donkerbruingrijs zand, van 20 tot 80 cm beneden het maaiveld
- Licht siltig zand, van 0 tot 20 cm beneden het maaiveld.

De roodbruine keileem begint vanaf 140 cm. De laag die zich bovenop deze keileem bevindt, bestaat uit licht siltig zand, van 120 cm tot 140 cm beneden het maaiveld. Bovenop deze laag zand bevindt zich in alle boringen een sterk verrommelde laag zand vermengd met brokken keileem en in enkele gevallen ook puinresten, van 80 cm tot 120 cm beneden het maaiveld. De laag die hier weer bovenop ligt bestaat uit een donkerbruingrijs pakket licht lemig zand van 20 cm tot 80 cm beneden het maaiveld. In deze laag bevinden zich doorgaans ook puinresten. In boring 4 bestaat deze laag uit opgebracht keileem. De bovenste laag van de bodemopbouw bestaat uit licht siltig zand dat bruingrijs tot witgrijs van kleur is en puinresten bevat, van 0 cm tot 20 cm beneden het maaiveld (zie ook bijlage 1).

2.3 Vondsten

Tijdens het archeologische onderzoek zijn geen vondsten in de boorkernen aangetroffen. Ook tijdens de oppervlaktekartering zijn geen vondsten gedaan.

3 Conclusies

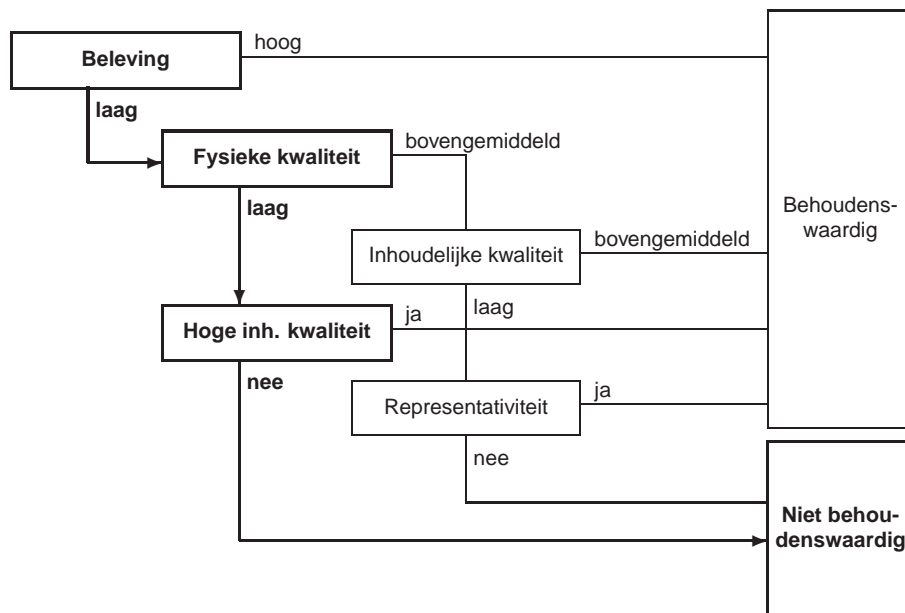
Het bodemprofiel lijkt op het gehele onderzoeksterrein verstoord te zijn tot op de keileem. Bovenop deze laag keileem is geen intacte podzol aangetroffen. De meeste lagen die zich bovenop de keileem bevinden hebben een gemengd karakter. In enkele gevallen is zelfs in de bovenste lagen opgebracht keileem aanwezig. Puinresten duiden eveneens op verstoring en deze worden ook aangetroffen in de laag die zich op de keileem bevindt. Er kan geconcludeerd worden dat eventuele archeologische sporen op het onderzoeksterrein vermoedelijk niet meer aanwezig zullen zijn.

4 Waardering volgens KNA 2.0

Hieronder vindt u de waardering van de resultaten volgens de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, versie 2.0. De waardering bestaat uit een scoretabel met uitleg en een beslissingsdiagram. In de scoretabel worden de resultaten van het onderzoek van een gewicht voorzien (mogelijke scores: 1 t/m 3). Een laag getal representeert een lage waarde en een hoog getal een hoge waarde. In het beslissingsdiagram wordt op basis van de scores in de tabel bepaald of het object behoudenswaardig is. De behoudenswaardigheid van de vindplaats is het leidende criterium voor het bepalen van de noodzaak voor vervolgonderzoek. Een korte uitwerking van de criteria waarmee in de scoretabel rekening wordt gehouden vindt

u in bijlage 4. Voor een volledige beschrijving van de normen en regels volgens welke deze waardering tot stand is gekomen, staat de website van het College voor de Archeologische Kwaliteit tot uw beschikking (www.cvak.org). U vindt de documentatie voor deze waardering onder ‘KNA: inventariserend veldonderzoek’.

<i>Beleving</i>		opmerkingen	
schoonheid	–		
herinneringswaarde	–		
<i>Fysieke kwaliteit</i>		score	opmerkingen
gaafheid	1		
conservering	1		
aardewerk			
verbrand bot			
onverbrand bot			
botanie			
<i>Inhoudelijke kwaliteit</i>		score	opmerkingen
zeldzaamheid	1		
informatiewaarde	1		
ensemblewaarde	1		
representativiteit	–		

5 Aanbeveling

Op basis van de onderzoeksresultaten is het niet noodzakelijk om een archeologisch vervolgonderzoek op het terrein van de Hondsrugstraat 10 te Zuidlaren uit te

laten voeren. Mochten er tijdens de bouwwerkzaamheden toch nog onverhoopt archeologische resten worden aangetroffen, dan dient contact te worden opgenomen met de Provinciaal Archeoloog van Drenthe.⁶

⁶Dr. W.A.B. van der Sanden, tel: 0592-365777 (alg.).

Bijlage 1 Boorstaten

De afkortingen die in de tabel gebruikt worden:

Zs1	zand, zwak siltig	Zk	zand, kleilig	Lz1	leem, zwak zandig
Kz3	klei, sterk zandig	XXX	gemengde grond	g1	zwak grindig

boring 1

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
15	Zs1		scherp	geelbruin	opgebracht zand met puin
80	Zk		geleidelijk	donkergrijsbruin	mix van leem en zand, met puin
120	Zs1	g1	geleidelijk	roodbruingrijs	matig ijzerhoudend, 150 mu
150	Zs1	g1	scherp	grijsroodbruin	matig ijzerhoudend, 150 mu
180	Lz1	g1		roodgrijs	keileem, matig ijzerhoudend

boring 2

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
10	Zs1		geleidelijk	witgrijs	
60	Zs1		scherp	donkergrijs	met puin
100	XXX		geleidelijk	gemengd	keileem en zand, sterk verrommeld
135	Kz3		scherp	grijszwart	
170	Lz1	g1		roodbruin	keileem, sterk ijzerhoudend

boring 3

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
20	Zs1		geleidelijk	bruingrijs	
45	ZK	g1	scherp	grijszwart	
125	XXX	g1	scherp	bruinrood	matig ijzerhoudend, keileem en zand, sterk verrommeld
145	Zs1	g1	scherp	grijsbruin	met houtskool
160	Lz1	g1		roodbruin	

boring 4

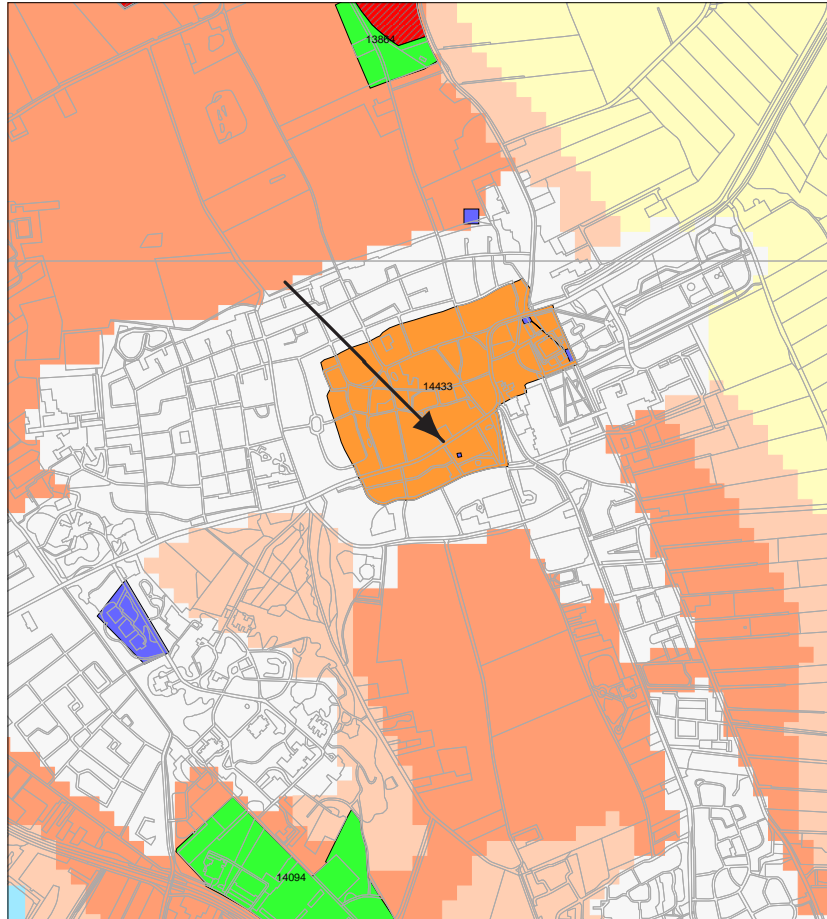
<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
25	Zs1		scherp	donkergrijs	met puin
60	Lz1	g1	scherp	roodgrijsbruin	matig ijzerhoudend opgebracht keileem
85	Zs1	g1	geleidelijk	gemengd	matig ijzerhoudend, verrommeld met leembrokken
140	Zs1	g1	scherp	donkerbruingrijs	keileem, zand en puinspikkels, sterk verrommeld
160	Lz1	g1		lichtgrijsbruin	iets ijzerhoudend keileem

boring 5

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
35	Zs1		scherp	bruingrijs	
80	Zs1	g1	geleidelijk	geelgrijs	
100	Lz1	g1		roodbruin	matig ijzerhoudend keileem

Bijlage 2 Het onderzoeksgebied

De ligging van het onderzoeksgebied. De pijl geeft de onderzoekslocatie aan. Bron: Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek/ArchisII, 1 juli 2004.

Legenda

- TOP10 ((c)TDN)
- ONDERZOEKSMELDINGEN
- VONDSMELDINGEN
- MONUMENTEN**
- archeologische betekenis
- archeologische waarde
- hoge archeologische waarde
- zeer hoge archeologische waarde
- zeer hoge arch waarde, beschermd
- IKAW**
- zeer lage trefkans
- lage trefkans
- middelhoge trefkans
- hoge trefkans
- lage trefkans (water)
- middelhoge trefkans (water)
- hoge trefkans (water)
- water
- niet gekarteerd
- PROVINCIES

0 500 m

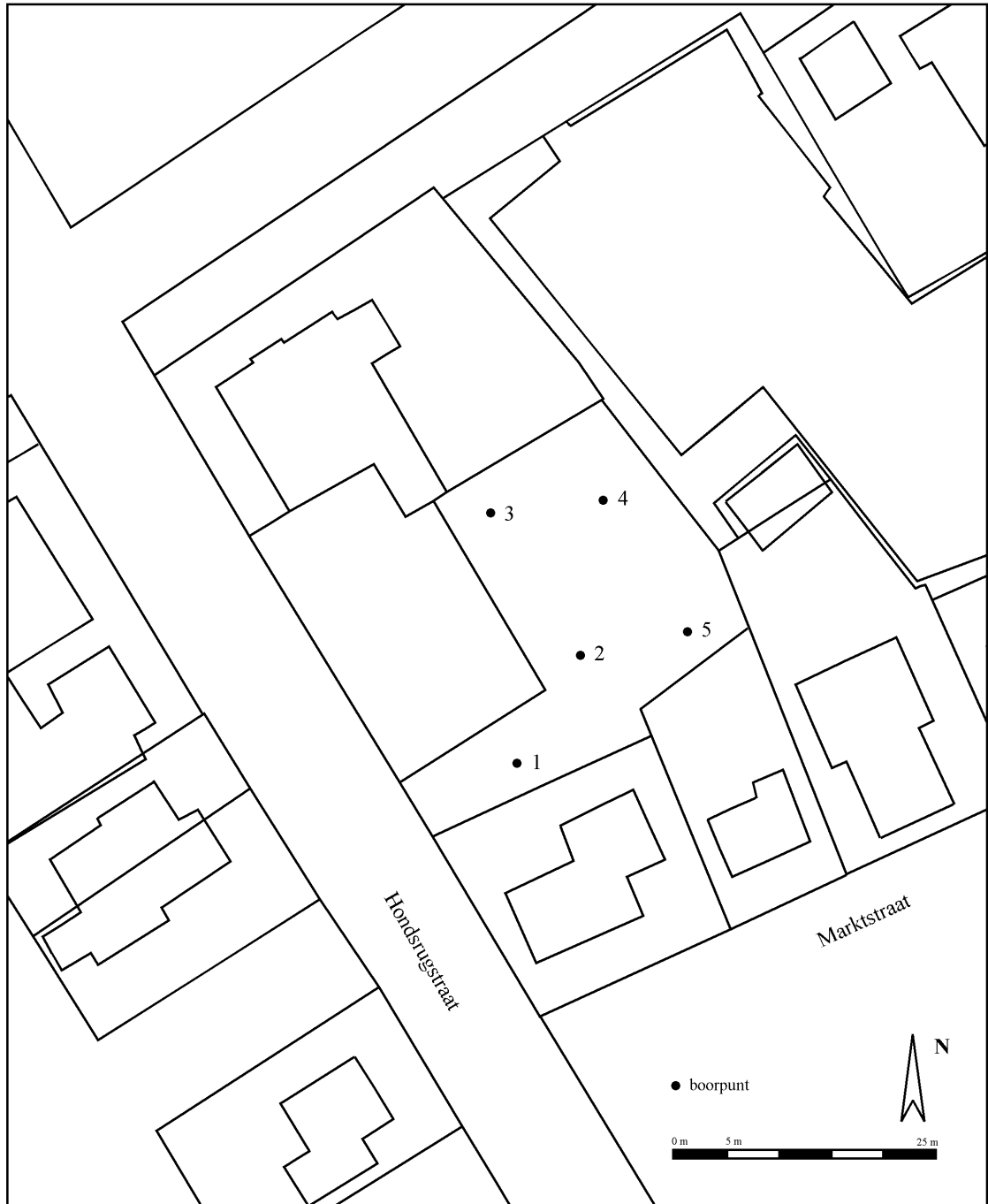

ROB
ArchisII

Bijlage 3 Boorpunten

De locaties van de boringen. Kaart: H. Buitenhuis.

Bijlage 4 Waarderingscriteria conform KNA 2.0

<i>Beleving</i>		opmerkingen
schoonheid	–	zichtbaarheid vanaf het maaiveld als landschapselement; vorm en structuur; relatie met omgeving
herinneringswaarde	–	verbondenheid met feitelijk historische gebeurtenis; associatie met toegeschreven kwaliteit of betekenis
<i>Fysieke kwaliteit</i>		opmerkingen
gaaftheid	1/2/3	aanwezigheid sporen; gaaftheid sporen; ruimtelijke gaaftheid; stratigrafie intact; mobilia in situ; ruimtelijke relatie tussen mobilia onderling; ruimtelijke relatie tussen mobilia en sporen; aanwezigheid antropogeen biochemisch residu; stabiliteit van de natuurlijke omgeving
conservering	1/2/3	conservering artefacten (metaal/overig) conservering organisch materiaal
<i>Inhoudelijke kwaliteit</i>		opmerkingen
zeldzaamheid	1/2/3	het aantal vergelijkbare monumenten (monumenttypen) van goede kwaliteit uit dezelfde periode binnen dezelfde archeoregio waarvan de aanwezigheid is vastgesteld;
informatiewaarde	1/2/3	idem, op basis van een recente en specifieke verwachtingskaart opgraving/onderzoek van vergelijkbare monumenten binnen dezelfde archeoregio (minder/meer dan 5 jaar geleden; volledig/partieel); recent en systematisch onderzoek in de betreffende archeoregio; recent en systematisch onderzoek van de betreffende archeologische periode; passen binnen vastgesteld onderzoeksprogramma van universitair instituut, ROB of anderen
ensemblewaarde	1/2/3	synchrone context (voorkomen van monumenten uit dezelfde periode binnen de micro-regio; diachronen context (voorkomen van monumenten uit openvolgende perioden binnen de micro-regio; landschappelijke context (fysisch- en historischegeografische gaaftheid van het contemporaine landschap; aanwezigheid van contemporaine organische sedimenten in de directe omgeving
representativiteit	–	kenmerken voor een bepaald gebied en/of periode; het aantal vergelijkbare monumenten van goede fysieke kwaliteit uit dezelfde periode binnen dezelfde archeoregio waarvan de aanwezigheid is vastgesteld en waarvan behoud is gegarandeerd; idem, op basis van een recente en specifieke verwachtingskaart